

הסתלקות עורך-דין מתובענה

המועצה הארצית של לשכת עורכי-הדין התקינה כללים בדבר אתיקה מקצועית שפורסמו בקובץ התקנות מיום י"ב בטבת תשכ"ו (4.1.66) ונודעו בשמם „כללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), תשכ"ו—1966" (ק"ת 1816, עמ' 584). סעיף 1 של הכללים קובע:

„עורך דין ישמור, בעמידתו לפני בתי המשפט, על יחס כבוד לבית המשפט תוך הגנה על זכויות מרשהו ועל כבוד המקצוע“.

- חובתו של עורך-דין בעמדו בפני בית משפט היא, אפוא, משולשת:
- (א) לשמור על יחס כבוד לבית המשפט,
 - (ב) להגן על זכויות הלקוח,
 - (ג) לשמור על כבוד המקצוע.

סעיף 20 של חוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א—1961 (ס"ח תשכ"א, עמ' 187) קובע כי מקצוע עריכת-דין כולל „ייצוג אדם אחר וכל טיעון ופעולה אחרת בשמו לפני בתי המשפט ...מאליה עולה המסקנה כי כבוד המקצוע של עריכת הדין, בכל הקשור באופן ההגנה על עניניו של לקוח, תלוי בצורת הייצוג וההתנהגות של עורך הדין במילוי תפקידו, אשר לעולם חייבים להיות „מתוך שמירה על יחס כבוד לבית המשפט“.

עורך דין ממלא תפקיד של נאמנות; משום כך מוטלת עליו אחריות מוגברת ולכן — אם לא ימלא את תפקידו כראוי — עלול הוא להחטיב בבזיון בית משפט. מקובל שעורך דין המתחייב בבזיון בית המשפט מדקדקים עמו ביתר שאת כי חובת הנאמנות במילוי תפקידו היא לא רק כלפי שולחו אלא גם כלפי בית המשפט (ר' א. הרבון, בזיון בית המשפט, עמ' 10).

עד כה היו אלה דברים הנובעים ממעמדו של עורך הדין בלבד; מעתה נקבעו הדברים ע"י הוראת דין, כי הפרת כללי האתיקה מהווה עבירה משמעתית לפי סעיף 61 (2) של חוק לשכת עורכי הדין.

שליחותו של עורך דין הנעשית שלא לטובת שולחו, ואפילו נעשית לטובת שולחו אבל לא בנאמנות ובמסירות, או שהיא נעשית ללא הושטת העזרה הדרושה לבית המשפט כדי לעשות משפט, כאמור בסעיף 54 של החוק — יש בה עבירה נוספת לפי סעיף 61 (1). היה בהתנהגותו של עורך דין משום מעשה או מחדל שאינו הולם את מקצוע עריכת דין — נעברה עבירה גם לפי סעיף 61 (3).

עבירת משמעת גוררת אחריה עונשים הקבועים בסעיף 61 של החוק. חומרת העונש מגיעה עד כדי הוצאה מן הלשכה, ובכך לא סגי: סעיף 69 (4) מאפשר גם חיוב העבריין בפיצויים לטובת מי שגיווק על ידי העבירה, בלי לפטור את האשם בעבירה גם מאחריות לגזקים לפי כל דין אחר. חוק השליחות, תשכ"ה—1965 (ס"ח תשכ"ה, עמ' 220) בא והוסיף גם אחריות מדין חוזה, כפי שנובע מסעיפים 8 ו-9 של אותו חוק.

אין אדם נכנס לטרקלינה של לשכת עורכי הדין אלא לאחר שעבר את הפרוודור של הכשרה מקצועית הדרושה כדי לעשותו ראוי לעסוק במקצוע עריכת הדין. נעשה אדם ראוי להתעטף באיצטלה של עורכי דין חזקה עליו שנהירים לו סדרי הדין בבית המשפט, הנהגים הן בהליכים אורחיים והן בהליכים פליליים ואף הוא, עורך הדין, ינהג לפיהם בבקאות ובמיטב יכולתו להגנת עניני שולחו, כל עוד

מייצג הוא את שולחו. ברם, קורה ועורך דין הדל לייצג את שולחו, ותהיינה הסיבות לכך אשר תהיינה, הנפסקת מאליה אחריותו של עורך הדין הן כלפי שולחו והן כלפי בית המשפט? הרשאי עורך דין להסתלק מהייצוג על דעת עצמו ולהימנע מלהתייצב בבית המשפט, ולו גם אם שולחו יודע על כך?

שמה יצא ידי חובתו אם ישלח את המתמחה כדי להודיע לבית המשפט ביום הקבוע לבירור תובענה כי עורך הדין אינו מתייצב כי הדל לייצג את שולחו?
בטרם נפנה אל ההוראות המיוחדות החלות על הסתלקות עורך דין מייצוג שולחו נעיר כי מתמחה, אפילו כאשר הוא רשאי לייצג שולחו של מאמנו בששת התדשים האחרונים של תקופת התמחותו, מכח סעיף 37 של חוק לשכת עורכי הדין, יכול הוא להתייצב לצורך זה בבית המשפט (ורק בבית משפט השלום) בנוכחות מאמנו בלבד, או שבית המשפט הרשהו להמשיך בייצוג בהעדר מאמנו. בית המשפט לא יוכל לשמוע את דברי המתמחה אלא אם נתקיימו התנאים הללו.
ואשר לשאלה העומדת לפנינו – יש להבדיל בין הליכים פליליים להליכים אזרחיים.

בהליכים פליליים לא יוכל עורך דין, בשום פנים, להסתלק מייצוג שולחו שלא ברשות בית המשפט. הדבר מפורש בסעיף 15 של חוק סדר הדין הפלילי, תשכ"ה–1965, לפיו סניגור – בין אם הועמד על ידי נאשם ובין אם נתמנה על ידי בית המשפט – אינו רשאי להפסיק לייצג את הנאשם אלא ברשות בית המשפט. ובהליכים אזרחיים?

תקנה 434 של תקנות סדר הדין האזרחי, תשכ"ג–1963 קובעת:

„בעל דין המיוצג על ידי עורך-דין רשאי להחליף את עורך-דינו בכל תובענה או ענין, או לסלקו, ובלבד שנמסרה הודעה על כך לבית המשפט הדין בהם והומצא העתק ממנה לכל שאר בעלי הדין; כל עוד לא נעשה כן ייתשב עורך דין הקודם כעורך-דינו של בעל הדין עד לסיימה הסופי של התובענה בערכאה שבה היא נדונה, ובכל הערכאות שפורשו ביפוי הכוח שניתן לו, ובלא חילופין בדרך האמורה, אין הוא רשאי להסתלק מן התובענה אלא ברשות בית המשפט שלפניו היא תלויה ועומדת“.

הדברים ברורים ואינם משתמעים לשתי פנים. עורך-דין אינו רשאי להסתלק מתובענה אלא בשני מקרים אלה:

- (א) על ידי מעשהו של שולחו, כאשר זה מחליף או מסלק את עורך הדין; *
 - (ב) על ידי הסתלקותו של עורך הדין מן התובענה מרצונו הוא **.
- במקרה הראשון אין צורך לקבל וישות מוקדמת מאת בית המשפט, אבל מעמדו של עורך הדין מחייב הקפדה על מתן ההודעה הדרושה בהתאם להוראות התקנה האמורה ועל המצאת העתקים מההודעה לכל שאר בעלי הדין.

* ר' סעיף 25 לכללי האתיקה המקצועית הקובע, „בכפוף להוראות כל חוק, לא יפסיק עו"ד לייצג לקוח בבית המשפט, אלא אם החליף אותו הלקוח בעו"ד אחר או ביטל את יפוי כוחו“. הערת המערכת.

** ר' גם סעיף 39 (ב) לכללי האתיקה המקצועית הדין במקרה בו גודע לעו"ד שהחל לטפל בענין כי הענין היה בטיפולו של עו"ד אחר. הערת המערכת.

במקרה השני זקוק עורך הדין לרשות מוקדמת מבית המשפט שלפניו תלויה ועומדת התובענה ממנה רוצה עורך הדין להסתלק.

לא נתמלאו הוראות התקנה 434 ייחשב עורך הדין בעיני בית המשפט כממשיך לייצג את מרשהו. כתבי בי-דין המכוונים אל הצד הנוגע בדבר יוסיפו להישלח אל עורך-דינו ובהתאם לתקנה 439 המצאה לעורך דין כותה יפה כאילו הומצאה לבעל הדין עצמו. אם הומצאה לעורך דין של התובע הודעה על הדין או על המשך הדיון ולא התייצב עורך הדין או שולחו, ייחזק וכתב התביעה יימחק או התובענה תידחה כליל, כפי שקובעת תקנה 157; עורך הדין לא יוכל לטעון כי הדל לייצג את בעל הדין אם לא נתמלאו הוראות התקנה 434.

אכן, משגהו של עורך הדין לא יציל את שולחו. „בעל דין חייב לשאת בתוצאות השגיאות של יועצו המשפטי“ (ע"א 46/60 – יולרזי נ' נבון – י"ד פד"י 2199, 2202). הפסקת הייצוג בלי רשות של בית המשפט תגרום לכך כי בראש וראשונה בעל הדין ישא בתוצאות, אבל גם עורך הדין לא יינקה! על עורך הדין עלולה ליפול אחריות בשל התרשלותו בחובותיו המקצועיים שבעקבותיה תבוא תביעת נזיקין לפי סעיף 50 (ב) של פקודת הנזיקין האזרחיים, 1944. עורך הדין עלול גם להיתבע בהליכים משמעתיים לפני בתי הדין של הלשכה בשל הפרת חובה לשמור על יחס כבוד כלפי בית המשפט. יכול והפסקת ייצוגו של בעל דין בניגוד לתקנות סדר הדין האזרחי תהווה מעשה של אי-ציות מצד עורך הדין העלול לסבכו בהליכים של בויון בית המשפט. מעשה-בויון כזה חמור שבעתיים מאי-ציות בעל אופי אזרחי גרידא (ראה *In re W. A. Freston* (1883) 11 Q.B.D. 545, המאוזכר גם בספרו של א. הרנון, עמ' 110).

מתן רשות להסתלק מתובענה נתון לשיקול דעתו של בית המשפט, הרשאי להחזיר או למנעה בהתאם לנסיבות. עורך דין לא יוכל, אפוא, להניח מראש שבכל מקרה תינתן לו רשות להסתלק מן התובענה.

ש. רוזנפלד